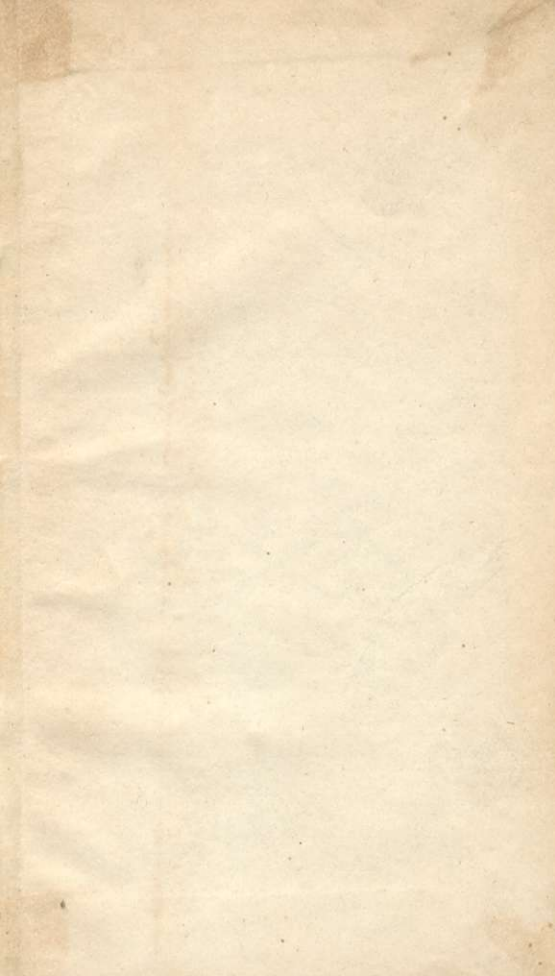




Castro

Bibli





P. 654

[Pritius]. Georg]

Munnosp. A.

Fasten-Biblia,

Se on.

Yri lyhy ulosweto Wanhan ja
Uuden Testamentin

V. Ramatun Historia,

Niiden nuorten ja yrikertaisten
sangen sunnexi hyödytöxxeri Saran
kielestä Suomexi käättö/ ja tyhy
myrissä ja wastaudesa edes
pandu.



LIIKURU,
Prändöör Johan Kämpildä,
Wuonna 1741.



Walmistus eli Esipuhe.

Pyhästä Ramatusta yhteisesti.

Euinga monda Kysymystä tässä tule?

Seurawaisista wiisi:

1. Mistä P. Ramattu on saanut hänen Allens?

2. Euinga se tule jaeturi?

3. Euinga suuri arwo ja korkeus sillä on?

4. Kenelle Jumala P. Ramatun andanut on, ja kenen sitä pitää lufeman ja turkiman?

5. Mingä wälicappalden kautta sen oiksaan ymmärryheen tulla taitaan?

Mistä Pyhä Ramattu on saanut hänen allens?

Se allcu on Jumalalda; sillä Ramattu on Jumalalda annettu 2. Timoth 3:

v. 16. Pyhät Jumalan Ihmiset ovat puhunet waicutetut Pyhälä Hengeldä.

2. Pet. 1: v. 21. Wälicappalet, joiden kautta P. Ramattu ulos annettu on, ovat ne Pyhät Jumalan miehet; niin

kuin

kuin

kuin

kuin

kuin

kuin

cuin Moses, Prophetat Ewangelistat ja
Apostolitt. 2. Pet. 1: v. 19. et seqq. Luc.
16: v. 29. Cap. 24: v. 27. siben 44. a-
sti. Zotca, heidän ilman walicappaletta
tapahuneen ylös walisturens tähden, kir-
joittamisesta ei erhettyä tainnet.

Cuinga P. Kamattu tule jaeturi?

Wanhaan ja Uteen Testamenttiin.

Mistä näillä nimeillä on heidän alcuns?

Mistä molemmista kirjoista, cuin Ju-
mala ihmisten cansa tehnyt on.

Kenē cāsa Jumala sen wanhan liiton tehnyt on?

Israelin lasten cansa Sinain wuorella.

Keuen kautta teki Jumala tämän liiton?

Hänen palvelians Moseren kautta, niin
myös erinomaisella tavalla hänen pyhäin
Engelains kautta.

Mingä tähden olit Israelin Lapset sidotut tä-
hän liitteon?

Sentähden että he sen waitan otit, ja
teit igens welcapääri, ja lupasit sen pitä.

Mingä kautta tämä liitto wahvistettin?

Uhraus meren ulos wuodattamisella.

Mitä se wanha liitto isällän pitä?

Jumalan palveliuren aseturen Israelin
lasten tykönä, ja cuingaa heidän maailma-
lian halliturens, ja yhteinen elämäns o-
leman piisi, niin myös paljo rumillista, a-

fallista ja hengellistä hyvää, kuin Jumala,
Israelin lapsille lupais sillä ehdolla,
jos he hänelle cuuliaiset olla tahdot. Jo-
sta nämät seurawaiset P. Ramatun pai-
cat tiedon andawat: 2. Mos. kir. 24: v.
4. Jer. 21: v. 31. Gal: 3: v. 19 ja 4: v.
24. Hebr. 8: v. 7. ja 11: v. 19. ic.

Kenen canja Jumala sen Uuden liiton tehnyt on?
Judalaisten ja pahanain canja.

Kenen kautta Jumala tämän liiton tefi?

Meidän wapahajam JEsuxen Chris-
tuxen kautta.

Mingä tähden me olemma welcapääät tätä lii-
toa pitämään?

Sentähden että me Pyhän Easten
kautta tähän liiton astuneet olemme.

Mingä kautta tämä liitto wahvistettu on?

JEsuxen Christuxen kallilla werellä.

Mitä tämä Uusi Liitto sisälläns pitää?

Cuinga usco ja Jumalan palwelus nyt
pitä oleman, koska caicki se, kuin wanha-
sa liitosa ainoastans esicurowisa edespandu
oli nyt tähtetty on.

Mingä caldainen arwo ja corkeus P. Rama-
tulla on?

Sencaldainen, että meidän pitää sitä u-
scoman, sillä se on Jumalan sana.

Millä se usotetan, että se on Jumalan sana?

1. Että se, niincuin sanottu on, Jumala
lalda

Isästä Pyhästä Hengelmä ilman wälicap-
paletta on sisälle annettu, nän hywin mi-
tä sanoihin, cuin myös astoihin tule; jota
ei yhdestäkän ihmellisestä kirjoituksesta sillä
muoto sanoa taita.

2. Että ne prophetsiat ja ennustukset tu-
lewaisilla asioilla, jota nän monda sata
ajastatua ennen heidän tapahtumistans, sit-
nä ylöspannut ovat, caieki tobexi ja täy-
tetyxi tulleet ovat. Nän tule myös siinä
nän monda suurta salaisutta; nän cuin e-
simerkxi, maailman luomisesta, Ihmisen
langemisesta, hänen lunastustans, kää-
ntymisestän, ja hänen uudesta synny-
misestän. Nän corialla ja selkiällä
tawalla edespannut, että ihmisen sydän
wäkewästi sen cautta ylisewoitetxi tule
siltä, että tämä ilmestys on mahtanut Ju-
malalda oleus ja juurens saada. Se o-
petta myös, ihmisen päätöksen jälkeen, suu-
resa yrikertaisudessa, paljota woimallisema-
sti sielun sisällistä pohjaa puhdistamaan,
cuih caiekin maailman wäsfsten kirjoitukset.
Ja, se lupa meille taimallista ja uancaieki-
stä hywyyttä tämän elämän peräst: se teke
myös meille tietämäxi wäscappalet, cuih
ja me sen lumatum autuden käsittä tal-
dam.

Damme, jota ei yksin ihminen paissi Ra-
mattua olis löytä eli ylösajatella taitanut.

3. Että Pyhä Hengi, Ramatun totu-
den heidän sydämmisäns Jumalallisella
voimalla luki; jotka hartaudella, ilman
vastahakoisutta, siitä siinä arvioituxesa
lukivat ja tutkistelewat, että he siitä tah-
tomat oppia Jumalan tahdon, ja tehdä
sen jälkeen.

4. Että pyhällä Ramatulla on seura-
cunnan todistus aina mailman alusta saae-
ka, ja että nyt monda tuhatta Marty-
ria on ollut, jotka werelläns sen totuden
wahwistanet ovat.

Senelle Jumala on andanut P. Ramatun? Eli
suea siitä samaa lukeman ja tutkiman pitää?

Ei ainoastans ne Hengeliset, wan myös
toicki ihmiset, jotka heidän sieluns aututta
halajawat ja toiwovat; Sillä Jumala
on Isille jo wanhasa Testamentis käste-
nyt, että he heidän lastens cansa wiriäsi
P. Ramatua tutkisit. 5. Mos. 6: v. 3.
15: 5. Ja udesa Testamentis ovat P.
Apostolic kirjjoittanet heidän lähetyks kirjans-
coco Seuracunnille, oppeneille ja oppimat-
tomille, nyt myös waaroittanet heitä, et-
tä he myös toisten niitä lukea andassit:
Rom. 1: v. 7. 1. Cor. 1: v. 2. Col. 4: v. 16.

Cui

Euidenga wälicappalden cautta taitaan P. Ramatun viikään ymmärryksen tulla?

Moninaisten wälicappalden cautta, warerinomattain :

1. Hartaan rucouren cautta, että meille Jumala hänen P. Sengens, joka on wiisauden ja ymmärryksen hengi, siihen lainata tahdois, jota paizi emme P. Ramatua hyödytyksellä ymmärtää taida.

2. Tarcella ja ahkeralla warinottamisella caicista sanoista, jotea siinä edes tulewat: Ja erinomattain, että me tarcast warinotamme siitä edelläkäymäisestä ja jälken seurawaisesta, ja caicista muista siinä olewaisista asianhaaroista.

3. Sydämmellisellä halulla, oppia Jumalalta tairvallisista totutta ja wiisautta, nöyrydestä ja yrikertaisuudesta.

4. Dikian, wilpittömän ja hartaan aiwoituren cautta, tehdä Jumalan tahdon jälken, jonga hän hänen sanasansa tietäwäxi tekee, johonga myös pitää tuleman yri täydellinen cuuliaisuus, cosca me tiedäm, mitä Jumalan tahdo meillä waast.

5. Sopimaisen isellens omistamisen cautta caicesta siitä, kuin jocu siinä lukee, nimittain: opetuxia, manauxia, kästytä,

korostusta, uheauria, lohduus sanoja, ja
 muuta senealdajia; Skánáns cuin Jumala
 erinomattain ja ainostans täsä paicasa
 meidän tygöm puhunut olis. Sillä muos-
 toa tule lukeminen P. Ramatusa, tehdyxi
 yhderi cansa puheri Jumalan cansa, ja yh-
 deri warinottamisexi hänen wastustans.
 Millä tavalla taitan P. Ramatun Historiat
 soveliammast iacttaa?

Sihen, joca vanhassa Testamentis, eli
 ennen Christuren syndymistä tapahtunut on;
 ja siihen, cuin Uudessa Testamentis, eli jälken
 Christuren syndymistä tapahtunut on.
 Mitä warinotetaan siitä cuin vanhassa Te-
 stamentis, eli ennen Christuren syndymistä ta-
 pahtunut on?

Seuravaista cuusi cappaletta; mitä on
 tapahtunut.

I. Luomisesta wedenpaisumisehen asti.

II. Wedenpaisumisesta Abrahamin eu-
 gumiseen asti.

III. Abrahamin eugumisesta Israelin
 lasten uloslähtöön Egyptiin.

IV. Israelin lasten uloslähdöst Egyptis-
 sä Salomonin Templin rakennukseen asti.

V. Salomonin Templin rakennuksesta
 Babylonian Fangeuteen asti.

V. Babylonian Fangeudest Christu-
 ren syndymiseen asti. Mitä

Mitä tule waarin otta sitä, kuin on tapattu
vut lumisesta W d upaisumiseen asti?

Seurawaiista colme merkilistä asiata:

1. Luominen.
2. Ihmiseen langemus.
3. Ihmisen Cucucunnan lisändyminen.

Mitä on lumiseista waarin otta?

Carri seurawaiista cappaletta eli astian
haaraa.

1. Luominen yhteisest.
2. Ihmisen luominen erinomattain.

Mitä me hawaikemme Luomiseista yhteisest?

Liikimäärin neljä tuhatta ajastaica en-
nen Christuren syndymistä, loi Herra
Jumala mailman, silloin cosca sitä ennen
ei mitän ollut; sillä uscon kautta me ym-
marrämme, että mailma on Jumalan sa-
nalla valmistettu, ja että kaikki kuin me
näemme, ne ovat tyhjiä ja tehyt: todista
Pawali Hebr. 11: v. 3. Mutta Jumala
loi kaikki tuuden päivän sisällä. Ensim-
mäinä päivänä loi Jumala valkeuden;
Toisna päivän wahrouden eli Firmamen-
tin: Colmandena päivänä maan, caicken
sen cansa kuin sen päällä caswa: neljändenä,
Uuringon, kuin ja tähdet; Viidendenä päi-
vänä, calat ja Linnut; ja wiimein cuudende-
nä päivänä elaimät ja ihmisen. 1. Mos. kir.
1: v. 1, 5, 26. 911.

Mitä ihmisen Luomisesta on erinomattain waarin otettava?

Cosca Herrra Jumala caiken muun täydellisxi tehnyt olti, niin loi hän myöds ihmisen, hänen cauroxens, nimittäm yhden miehen ja yhden waimon, 1. Mos. kir. 1. v. 27. Miehen loi hän ensist maan tomusta, ja puhalsi hänen sieramins elävän hengen. 1. Mos. kir. 2: v. 7. Ja hän sai Jumalalda sen nimen Adam. Sitte andoi Jumala langeta yhden rasean unen miehen päälle, otti niin yhden hänen kylkiluistans, ja rakensi waimon sistä, loca hänen mieheltäns Herwaxi cubuttin 1. Mos. kir. 2. v. 21. Tämä oli se ensimmäinen ihminen Adam. 1. Cor. 15: v. 45. Ja niin on Jumala tehnyt caiken ihmisen succunnan yhdestä werestä caiken maan piirin päälle asumaan. Apost. Tecoin 17: v. 26, Mitä on warin otta Ihmisen Langemisesta?

Colme asianhaaraa, nimittäm:

1. Se autuallinen tila, jonga ihminen tämän langemuxen kautta cadottanut on.

2. Cuinga tämän langemuxen cansa tähtynyt on?

3. Mitä rargat u tämän langemisen päälle seurannut on.

Mitä me waarin o aamme sittä autuallisesta tilasta jonga ihminen cadottanut on?

Adam ja Eva elit molemmin täydellisyden tilassa; sillä Jumala oli ihmisen luonut oikias täydellisydes, totises wanhurscaudes ja pnhydes. Sarnaja kir. 7: v. 30. ja Eph. 4: v. 24. Jumala oli pannut heidän yhren sängen ihanaiseen ja cauntin yrttarhaan, ja se oli Eden, yxi hecuman yrttarha, jonga me cuzumme Paradisxi, ja siinä piti heidän onnelista ja autuasta elämäkerta wiettämän.

Quinga tämän lanoemuren causa on käyant?

Paradisissa seisoi myös muitten puitten seas hyvän ja pahan tiedon puu; Tästä ei uscaldaneet meidän esiwanhembam syöda; sillä Jumala oli sen selkiästi kieltänyt, ja sitmä siwusa sanonut: Tona päivänä siinä siitä syöt, pttä sinun cuolemalla cuoleman. Luomis. kir. 2: v. 17. Waan Persele, yxi paha Engeli, joca oli Jumalasta poisluopunut. Joh. 8: v. 44. ja Jud. v. 6. karkki igens yhteen karmeseen, ja petti Herwan, nan että hän ei ainwaastans ike syönyt puun hedelmästä; mutta myös miehells andoi siitä syöda Luom. kir. 3: v. 6. Waan he tunsit cohta senpäälle molemmiin, että suuri muutos heidän Sielussans ja rumiussans tapahunut oli.

Mitä rangaistus tämän lancoemisen päälle
seuraant on?

Eosca Adam ja Ewa olit syönet siitä
kieldystä puusta, tuli Jumala ehto puoleen
ja nuhteli heitä sentähden; Ja cuin yri he-
käs syyns toisen päälle' niin langetti Ju-
mala duomion: kärkeen kirois hän: Wai-
molle sanoi hän: sinun pitää synnyttämän
sinun lapses kivulla, ja sinun tahtos pi-
tä miehes ala annettu oleman: Ja Ada-
min tygö sanoi hän: Sinun leiräs pitää
sinun syömän ohas hies, siihen asti cuins
uolet: Jumala aloi heidän ulos Para-
disist, ja puni yhden Engelin paljalla lyö-
wäisellä miecalla oven eteen, ettei he elä-
män puun tygö tullet olis Luom. kir. 3:
v. 9, 17, 24. Niin muodoin tadoit mei-
dän esivanhembam, tämän langemisen
cautta, sen cansa luodun eunnian ja pyhy-
den he saotit cuoleman maailmaan Rom.
5: v. 12. ja teit igens ynnä heidän jälken-
tulowaislens cansa monen, epäluotien on-
nettomuden, tuscan ja waiwan alaiseri.
Mutta, että il misille heidän surkiasa tila-
sars olis ollut lohutus ja toivo, jälkens
tulla siihen cadotettuhun aututeen, niin an-
toi Jumala heille luxauxen: että waimon
siemen

siemen, nimittäin Jhesus Jumalan poika,
ja mailman vapahtaja, piti rikki polke-
man kärkeen, nimittäin sen pahan vihollis-
lisen paan; se on: Ihmiset piti tämän wa-
pahajan kautta pelastetuksi tuleman synni-
stä, cuolemasta ja Perhelen wallasta Gen.
3: v. 15. Ja tämä on se ensimmäinen E-
wangeliumi, eli se ensimmäinen Jumalan
armon sanoma, jolla hän sen langeneen
ihmisen jällens ylösautti.

Mitä tulemeidän waarin otta Ihmisten lisän-
dymisestä?

Senrauaista 2. cappaletta.

1. Historia Adamin cahdesta ensimmäi-
sestä Pojasta.

2. Historia Adamin muusta Sugusta.
Mitä me waarin otamme Adamin cahdesta en-
simmäisestä Pojasta?

Ne olit Cain, hyri peltomies, ja Abel,
hyri Lamburi eli lommasten Paimen: Co-
sca nyt nämät caxi weljestä ubraisit H Er-
ralle ukreja, nttin cagoi Jumala leppyise-
mästi Abelin ubrin päälle, cun Cainin;
sillä Abeli oli wanhurskas ja Jumalinen;
waan Cain oli sitä vastaan Jumalaton.
Ebr. 11: v. 4. Sen ylise wihaštui Cain,
ja löi, weliens cuoliaksi, cosca he molemmin
kudolla olit Mutta tämän pahanteon täh-
den,

den, tulli hän Herralla Jumalalla Pi-
roruxi, et.ä hänen piti oleman kultian ja
pakenewaisen maanpäällä. Gen. 4: v. 1,
11, 17. Hänen jälkeen tulewaisens omat
ollet Jumalattomat, ja eugutaan Rama-
matusa ihmisten lapsixi.

Mitä hawaitan Adamin muusta Sugusta?

Cosca Abelt cuollut oli, syndyt Adam-
lle waimons cansa toinen poica, jonga
hän eugui Seth, tämä oli yxi Jumalinen
mies, jonga jälkeen tulewaiset myöds olit Ju-
maliset, ja eugutan Ramatusa Juma-
lan poixi. Naden seas tuli Henoch hä-
nen Jumalisen elämäkertans tähden, elä-
wäldä taimaschen otetuxi. Gen. 5: v. 24.
Hebr. 11: v. 5. Sethin jälkeen tulewaisien
seas olimyöds Methusala, joca caickein ih-
mihten seas wanhimmaxi elännyt on, nimit-
tän yhderän satta cuusikymmendä ja yh-
derän ajastaica. Gen. 5: v. 27.

2. Mitä hawaitan siittä, cuin tapahtunut on,
wedenpaisumisesta Patriarchan Abrahamin eu-
humiseen aiti?

Seurawaisista colme asianhaaraa, ni-
mittäin:

1. Wedenpaisumus.
2. Ihmihten uloslewendyminen maan
päällä.
3. Babelin Tornii.

Mitä

Mitä on waarin otta wedenpalsumisesta?

Meljä asian haaraa nimittäin:

1. Nicos, jolla ihmiset tämän rangais-
tuxen ansaitsit.

2. Muoto ja käästi, jonka Herra Jumala Noachille andoi, niin hywin hänen
igens, cuin myöskin eläinden ja linduin y-
löspitämisehen, artisa.

3. Se hirttuinen ja ylönpalbinen roesti.

4. Wedenpalsumisen ulostäyminen.

Mitä tule waarin otta ike rioresta, jolla ih-
miset tämän rangaisstuxen ansaitsit?

Ihmiset langeiset wähitellen caickinaiseen
turmelluxeen, ja teit caickia caul istawaisia
ja sulmimbia syndejä. Ja ehkä Herra
Jumala, Noachin, wanhurscauden Sar-
najan kautta 2. Pet. 2: v. 5. andoi heitä
ratumuxeen ja elämän parannuxeen eugua;
niin ei he tahtonet cuitengan anda Juma-
lan hengen igens nuhdella. Cuitengin niin
andoi Jumala heille sata carikymmenpä
ajastalca, että sillä ajalla cauarens; mutta
ei he cuitengan käändyner: waan sdit, joit
ja nait yhtä hywin. Matth 24: v. 38. ja
niin muodoin täytit heidän syndeins mitan.
Euinga oli sen käästön ja toimitturen eargsa, cuin
Jumala Noachille andoi?

Silloin ole vielä yri ainoa hurscaas mies
maile

mailmasa, nimeltä Noach, ja se löysi er-
 mon Jumalan edes: sentähden, koska nyt
 Jumala mailman vedenpaisumisella ran-
 gaista tahdoi, niin hän käski sen saman
 mihen tehdä yhden Arkkin kolme sataa ky-
 närätä pitkän, kaksi kymmändä kynärätä
 lewiän, ja kolmekymmendä kynärätä cor-
 kian. Tähän piti hänen andaman sisälle-
 tulla kaikkiin eläimet ja linnut, jotka ves-
 deä ei elä tainnet, ja coota siltte wilsaa ja
 ruocaa, että hän, ja ne, coo wuosicauden
 siltä elä taitit. Kosca nyt kaikki oli wal-
 misna, meni Noach ise arkkian, hänen wai-
 mons, ynnä kolmen Pojan ja hänen kolmen
 Poicans Waimoin cansa, yhten kahdeksan
 hengiä 1. Pet 3: v. 20. Ja Herrä ise sulki
 hänen jälkeens. Gen. 6: v. 9 = 21. ja Cap.
 7: v. 13.

Mitä on waarin otta siitä hirwuisesta weden-
 paisumisesta?

Silloin cuohuit kaikki siirouden lähtet,
 ja kaikki taiwan Arkunat aukent, ja jatoi
 nel äkymmändä päivä ja neljäkymmendä
 yöä peränyhen; Sitä paisui wesi nun-
 juurest maan päälle, että se käwi yllise cor-
 kaimnaingin wuorten wäsittoisakymmendä
 kynärä. Gen. 7: v. 11 = 20. Tämä wesi
 seijoi sata wäjäkymmendä päivä wuon pä-
 ällä:

ällä: ja silloin huickui ee ikki, joilla elävä hen-
gi oli. Tämä tapahui ruonna mailman
tuomisen jälkeen: yxityhattaa cuusi sataa,
rotfikymmeniä ja cuusi. Ennen Christuren
syndymistä likimäärin caxi tuhatta, colme
sataa colmekymmeniä ja neljä ajastuica.
Mitä hawaitsemme vedenpaisumisen wähene-
myksestä?

Cosca nyt Noach hänen Urefins cansa
oli ollut westajolla, nttä silloin muisti Ju-
mala Noaha, ja laekais satamasta, ja westi
juoksi pois: wihdoin sanoi Jumala hänelle:
lähde arkist sinä ja sinun omais cansa, ja
ota sinun cansas ulos, caieti mitä sinulla
siinä on. Cosca hän nyt oli tullut maan
päälle, rakensi hän yhden Altarin, ja uh-
rals Herralle Poltoureita, joca Jumal-
alle aiwan hywin telpais. Gen. 8: v. 16: 21.
Jumala siunais myös Noachin ja
hänen poicans; ja hänelle asetti toimä Taa-
ren yhdeni armomerkiki, ettei ikänäs we-
denpaisumus enä pitänyt tuleman maan
päälle. Gen. 9: v. 13.

Cuinga sitti ihmiset enänit maan päällä?

Noachilla oli colme poica; Sem, Cham
ja Japhet, ja näistä on sitti mailma ih-
misillä edescagotuxi tullut. Semin jälken
tulewaiset ovat pysyneet Ahtas; Cham
jälken.

jälkentuleroaſſet lewitit igens enſiſt Aſias;
ſijeten menit he cuin oſa Aſiricaan: ja Ja-
phetin jälkentuleroaſſet ulos lewitit igens
enſiſt Aſias, ja ſen jälken aſetuit he Eu-
ropas. Gen. 10: v. 1 = 31.

Mitä waarin otetan Babelin Tornista?

1. Cuinga ihmiset tämän rakennuksen es-
teen otit.

2. Cuinga Jumala ſen ſaman eſti.

Cuinga Ihmiſet tämän rakennuksen etrens otit?

Cosca Ihmiſet enänit jälkensä, rupeſit he
rakendamaan yhden ſuuren rakennuksen: he
rakensit yhden kaupungin, ſinä ja tahdoit
he myös rakenda yhden Tornin, jonga cor-
leus piti ulottuman hamaan tairwaſeen aſti.

Millä tavalla eſti Jumala ſen rakennuksen?

Serra Jumala aſtui alas, ja näki kau-
pungin ja Tornin, ja cosca tämä rakennus
hänelle ei kelwannut, ſecoltti hän heidän
fielens ja puhenpartens, niin ettei kengän
ymmärtänyt toiftans, eli mitä toinen tah-
doit Sentähden ei taitanet he rakennuksen
cauſa päälle pitä, waan yxi lähti hänen
omains cauſa ſinne, toinen tänne: ja tulit
he caickihin maan ääriin hajoteturi Mutta
ſe waſtakaſatettu Caupungi tuli yhdeni mu-
ſtori euguturi Babel, ſe on niin paljo cuin
ſecoitus eli hajotus. Gen. 11.

III. Mitä on siitä waarkin otta, cun ta-
pahanut on Abrahamin eukumisestä Israelin
Easten uloslähtöhän asti Egyptistä?

Seurawaisista kolme Asianhaara, nimittäin.

1. Abrahamin Eukumus.
2. Niiden kolmen Patriarchan elämäkerta.
3. Israelin Easten olendo Egyptis.

Mitä on waarin otta Abrahamin eukumisesta?

Abraham Tharan peica asui Uris, yh-
des Caupungis Chaldeas, ja oli Epäju-
malan palvelija Josua 24: v. 2. Mutta
Herra Jumala sanoi Abrahamille: lähde
Itäs maalta, ja Sugustas, ja Itäs huoo-
nesta sille maalle, jonga iminä sinulle oso-
tan Gen. 12: v. 1. Tämä oli Canaan maa,
joca uftast eugutan se ulosluwattu Maas;
hän lupais hänen suurexi cansaxi tehdä, ta
että caicxi cansa maan pdaällä hänesä siu-
nattaman piti. Gen. 12: v. 3 = 18. Ja hä-
nen Siemenesäns piti caicxi siunaturi tu-
leman. Gen. 22: v. 18. Gal. 3: v. 8. Tä-
mä Siemen oli Christus Gal. 3: v. 19. Ja
tämä oli niin paljo, että caickein ihmisten
lunastaja piti syndymän Abrahamin jäl-
kentulewaisista. Ja Abram oli tälle Ju-
malan kästulle cuuliainen. Tämä tapah-
tui A. M. 2083. Ennen Christuren syn-
dymistä yxi tuhat yhderän sataa, caxi
kymmeniä ja caxi Yhastaiica. Cui-

Enteä owaat ne colme Patriarcha?

Abraham, Isaac ja Jacob.

Mitä on waarin otta Abrahamista?

Tämä ennen nimitetty Abraham tuli niin muudoin, kuin sanottu, Canaan maalle, ja oli siellä yhden ajan hänen weliens pojan cansa Lotin Gen. 12: v. 5. Mutta siellä asuit ne Cananiterit, yxi sängen Eryäjumak-
kunen ja häijn cansa; wan erinomattain tele Sodoman asuwaiset (johon Lotin Abrahamista erattuans ikens annoi) niinewin myöskin ne, jotka Gomorrassa, Adamas ja Zebolmis asuit, sängen suuria ja jalki-
syndejä. Tunga tähden myös Jumala tuli tehoiteturi tätä Caupungia kukistaman. Sillä koska hän Lotin kahdelta Engelil-
dä andoi caupungista ulostalutta, niin andoi hän sataa tulda ja tulikiviä Sodoman ja Gomorrahan ylige: Ja kukisti ne caupungit, ja caiketen sen lakeuden, ja caiketi niiden Caupungein asuwaiset, ja maan caiswon. Gen. 19: v. 16. 25. 2. Pet. 2: v. 6. Jud. v. 7. Nyt oli tosin Abramilla yxi waimo, nimellä Sara; mutta hänellä ei ollut yhtään Lasta, waan hän oli Hedelmätön; eikä ollut toiwotaan siitä, sillä he mol. minin corkiaan ikään. tullet olit; sillä Abrahamin oli sadan ajastajan ja Sara

yhden

yhdeksänkymmenen vanha. Gen. 17: v. 17.
Cuitengin paigi caiecia näitä, niin usvoi
Abraham cuitengin, että Jumala hänen
lupauksens oli cummingia tähttävä: Jon-
ga tähden Jumala myös hänen nimens
Abram muutti Abrahamixi: ja tämä usco
tule hänelle luetuxi vanhurscaudexi. Rom.
4: v. 22. Ja sentähden tuli hän myös
caiecin uscovaiisten Isäxi curutuxi. Rom.
4: v. 11, 12. Tämä lupaus tuli myös täy-
tetyxi, ja Sara synnytti pojan, jonga hän
cusui Isaac, se on, xri nauros lapsi; sillä
sanoi Sara: Jumala on tehnyt minulle
nauron. Gen. 21: v. 2, 6. Cosca nyt tä-
mä Isaac wähdän suuremmaxi tuli, sai A-
braham Jumalalda tämän tapaturmaisen
kästyn, että hänen piti tämän hänen poi-
cans, jolle lupaus tehty oli, Morian wuo-
rella teurastaman ja uhraman. Tämän teki
Jumala ainoastans coetellaxens Abroha-
mia, jos hän hänelle cuulikainen olis ollut,
Mutta Abraham andoi igens cohta mat-
taan, ja meni poitimens Morian wuorelle,
eusa hän jo rupeis teurastaman poicaans
weibellä; wan caso, Herran Engeli huusi
tälwast, ettei hänen pitänyt satuttaman
kättäns poicaans; wan uhraman yhden
vinaan

oinaan poicans edest. Tämä cuuliaisuus
kelpais niin hyroin Herralle Jumalalle,
että hän Abrahamin wastaudesti siunais.
Gen. 22: v. 1 = 17.

Mitä tule meidän waarinotta toisesta Patri-
archasta?

Se oli tämä sama Isaac, tosta nyt
puhuttiin tosta hawaitan: että hän Is-
saks tahdon jälkeen piti naiman yhden
waimon hänen omasta suustans; nimit-
tään Rebecca Betuelin Tyttären. Tä-
män Rebeccaan cansa synnytti hän kaksi
poikaa, jotka olit Esauiset: Esauisen ni-
mi oli Esau, joka oli carwainen; se toinen
oli cuhuttiin Jacob, jolla oli sija nabea.
Isaac rasti Esaut; mutta sitä wastan
seisoi Jacob Mitins tohdnä suuremmas
lemmes ja rastaudes. Koska nyt Isaac
wanhaksi tullut oli, niin tulit myös hänen
silmans pimiäksi, niin ettei hän enä näh-
dä taitanut; otti sentähden kerran eteensä,
siunata lapsians ennen cuolemans. Gen.
27: v. 5. Mutta Rebecca laittoi sen niin,
että hänen nuorin poicans Jacob sai sen
siunauksen; ehkä myös Esau sitten siun-
naksi tuli. Gen. 27: v. 5 = 39. Nyt ei
tapahunut tosin tässä Esaulle suurta wä-
kettä, sillä hän oli jo ennen sitä, hänen
esti. vi

esikoisudens Jacobille yhteen ha'paan ru-
stiaan herckuun myhnyt. Gen. 25: v. 30.
Ehkä sentähden sittede Esau ja Jacobin
välillä suuri wiha ja waino ylöstuli,
Mitä tule waarin otta siitä colmannesta Pa-
triarchasta?

Tämä oli nyt se nykhyisest mainittu Ja-
cob: josta tule waarin otta seurawaiset
asiat: Esau päätti sydämmesäns tappa-
tämän hänen weljäns. Gen. 27: v. 41.
Mutta koska Rebecca hänen Mitins tä-
män sai tietä, andoi hän Jacobille tä-
män neuvon, että hänen piti lähtemän
hänen, (nimittäin Rebeccan,) weljäns
Labanin tygö, ja ottaman waimorens
yhden hänen Tyttäristsäns; Tämä neuvo
kelpais Isälle myös Niin andoi siis Ja-
cob igens matcaan, mutta hänen täydyi
matcalla kedolla ydä maata, ja otta
hywäxi yhden kiven päänalaisen edes-
stä. Sinä samana ydä näki Jacob
unes, Ticapuut, jotka seisoi maan pääl-
lä, joidenga pää ulottui taimasehen, ja
hawaixi, että pyhät Engelit käwit ylös
ja alas niistä myöden. Mutta Herrä,
joka seisoi niiden ylimmäises pääs, andoi
hänelle suuren lupauksen. Gen. 28: v. 13.
Koska nyt Jacob Labanin tygö tullut
oli,

oli, niin meni hän hänen palvelukseensa;
ja tahdoi tyllä palvelella händä seigemän
ajastaica, hänen nuorimman tyttären,
sen ihanan Rachelin edestä: pitäin sen a-
jan almoastans muutamain päivain ede-
stä, niin suuresti rakasti hän händä Cui-
tengin cosca häät pidetyt olit, petti hänen,
hänen Appens, ja pani sen vanhemman
Tyttären Lean morsian ruoteseen: Mut-
ta cosca Jacob tähän petoreen ei tyty-
väinen ollut, niin andoi Laban hänelle
sen neuvon, että hänen piti myös saa-
man sen ihanan Rachelin; jos hän ai-
noastans tahdoi palvelella händä vielä
toiset seigemän ajastaica, ja tämän andoi
myös Jacob hänellens kelwata. Gen. 29:
v. 15 - 28. Näistä kahdesta waimosta,
ja heidän kahdesta Palckapiheastans syn-
dyi Jacobille 12. poika: ne cuusi Leasta
olit: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Jo-
saphar, ja Zebulon: Rachelin pojat o-
lit Joseph ja Benjamin: ne toiset 6. o-
lit palckapiheita; nimittäin, Bihasa
Rachelin piheasta: Dan ja Naphtali;
ja Silpasta, Lean piheasta: Gad ja
Asfer, Gen. 29: v. 23. Näistä ovat ne
caritoistakymmendä Israelin sukucunda

tulleet, jotka sijette Ifraelin kansaksi, lapset
eli Ifraeliksi kutsuttiin tulit. Tosi nyt Ja-
cob cauroan aica Ebanin tykönä wyy-
nyt oli, läxi hän jällens cotia wanhem-
bains tygö: cosea hän nyt tiellä kerran
aiwan yin oli, paineli yxi mies hänen
kansans, jota oli Zumalan poica, ja to-
sin ntn angarasti, että Jacobin reisiluu
horjahiui. Mutta Jacob piti hänesiä kün-
ni, ja tahdoi hänelä sunausta, jonga
hän myös sai. Ja siihen stiaan cuin hän
ennen cuguttiin Jacob; ntn piti hänelä
nimens nyt oleman Ifrael. Gen. 32: v. 24.
Mikä tule waarin olta Ifraelin Olenkosa E-
gyptiä?

Seurawaista caxi Cappaletta.

1. Millä tavalla he tulit Egyptiin.

2. Tuinga heidän kansans kawi Egyptis.

Millä tavalla jouduit he Egyptiin?

Jacob asui yhden ajan Canaan maasa,
ja silloin tuli yxi callis ja coroa aica, ntn
että caicci hänen huoneens elatus loppui.
Nyt cuuli hän että Egyptis oli jywä
myyda; sentähien lähetti hän kymmenen
hänen poijstans sinne, että he olisit ostaneet
jywä. Mutta siihen oicaan oli yxi hä-
nen poijstans, nimittäin Joseph Egyptis.
Tämä Joseph oli Jacobin taclain poica.

ja sentähden myös oli hänen veljensä hä-
nelle vihainen; niin että koska Joseph k^o
ran tuli Isänsä lähetyksi melkein ty-
gä, jota caigit Isänsä carjaa Sichemis,
n^än he myit hänen Egyptiin, ja sanoit
Isänsä edes, että paha peto oli hänen y-
lösönnyt. Gen. 37: v. 31. Kosca Joseph
Egyptis oli, tuli hän myydyksi Tuningan
huomihaldialle Potifarille siellä sittyi
Potifarin vaimon sydän. hänen peräns:
mutta koska Joseph ei tahtonut maata
hänen cansans, n^än eandoi vaimo hä-
nen päällens miehens edesä, että hän oli
tahtonut hänen häviään saatta; sentäh-
den tuli se viatoim Joseph fangeuteen hei-
tetyksi. Gen. 39: v. 16 = 20. Waan koska
hän Tuningalle cari unda ulostsimitti ja
selitti, n^än tuli hän suuren cunnian cansa
tuoduxi ulos fangeudest; ja Tuningas a-
setti hänen cöhta cöco Egyptin maacun-
nan päälle. Gen. 40: v. 1. ja Cap. 41: v.
26 = 47. Kosca nyt hänen veljens tulit
Egyptiin, n^än cunsi heidän Joseph. cöht-
ta jälleens, ja sitte cuin hän andoi heidän
saada tyvät, n^än käski hän heidän nuo-
rliman veljens Benjamin tuoda heidän
cansans sinne waan Simeon piti n^än

caurvan pidettämän alallans. Gen. 42: v. 6. Cosca he jällens olit tullet Egyptin, nän ilmoitti hän wimmain igens heille; ja nän uin wielä wiissi callista vuotta edes seisoi, nän käästi hän, että heidän wöppymä-tä piti menemän cotians, ja cohta Isäns cansa jällens tuleman Egyptiin, cusa heidän häneltä piti runsahasti edes cagotuxi tuleman. Gen. 45: v. 6 = 10. Sen pääste andoi Jacob igens culkemaan, cocohänen huoneens cansa, josa oli seiseman kymmen-dä ja caxi hengiä. Gen. 46: v. 26. ja talie asumaan Gosenin maalla. Gen. 47: v. 6.

Cuninga kätöi heidän cansans Egyptis?

Nän caurvan cun Joseph eli, nän kää-
wi hywin heidän cansans; wan cosca
Joseph cuokut oli, tuli ajan pääste nri
uusi Cuningas Egyptin nliize, joca ei Jo-
sephista mitän tiennyt. Cosca tämä Cu-
ningas harwaisi, että Israelin lartet, nän
suuresti lisännyt, nän rup eis hän rakkä-
mään, että he tohdeit tulla oivan wai-
mallisxi, ja anda igens hänen w hollit-as
puolelle Sentähden päästi hän cawallidel-
la Israelin lapsia wlosuuritta ja häwittä.
Andoi siis cokera uusia caupungeita, ja
pacotta Israelin lartia tekemään silmä

hudois työtä: Teettäjät asetettiin myös hei-
 dän päällens, jotta heitä armottomasti or-
 judella wainaisit. Tuningas käski myös
 lasten ämmäin surmata kaikki Hebreerein
 poica lapset, niin pian kuin he mailmaan
 tulit. Cosca ei sekän autta tahtonut, niin
 käski Pharao caikelle cansalle, että he oli-
 sit ottanet Hebreerein Nitein wasta syndy-
 net lapset, ja heittänet wirtaan. Niin muo-
 doin täwdyi Israelin lasten Egyptin or-
 judes ollesans paljon ahdistusta ulossea-
 soa; ja huocaisit aina lunastuxen perän.
 Exod. 1:9. 16 22.

IV. Mitä on meille warin otta siitä kuin
 tapahtanut on Israelin Lasten uloslähdöstä E-
 gyptistä, Salomonin templin rakennukseen asti?

Seurawaista wiisi asianhaaraa?

1. Israelin lasten uloslähdöstä Egyptistä.
 2. Heidän kultemisensä corwesa.
 3. Heidän sisällekäymisensä siihen luvattu-
hun maahan.
 4. Heidän tilans duomariffen aikana.
 5. Heidän tilans alusa Tuningasten alla.
- Mitä haraitsem me Israelin Lasten ulosläh-
 döstä Egyptistä?

1. Mingä toimituxen Herran Jumala si-
hen Mosexen kautta tehnyt on.
2. Tuinga Jumala Mosexen kautta on
andanut ulosjohdatta heidän. Mi

Mitä waarin otetaan ike toimituksesta?

Moses oli yksi Hebrean poikalapsi, jona Aiti oli pannut hänen kohta synnytyksensä yhteen caisiraiseen arkuun, ja heittänyt hänen wirtaan. Tunga sitti Pharaon tytär andol'wedestä ylösotta, ja cuin hän hawaisi sinä lapsen, otti Princessan lapsereus ja pojareus. Exod. 2: v. 5. 10. Pitkän ajan perästä, cösa hän Egyptin huorwista oli pois tullut, ilmoitti igens Zuzmala hänelle yhdes palawaises pensahas, ja andoi hänen ymmärtä, että hänen piti cansans pelastaman ja johdattaman sen, yhteen siunattuhun maahan. Exod. 3: v. 2. 10. Tämän asian piti hänen ensistynnä hänen weljens Moronin cansa Israellin cansalle edespaneman. Exod. 4: v. 31. Ja sitte piti hänen menemän Tuningas Pharaon tygö, ja hänelle Herran nimeen sanoman: että hänen piti päästämän hänen cansans; mutta Pharaos ei tahtonut päästä heitä; Exod. 5: v. 1, 2. Ehkä nyt Moses Pharaon läsnä olles teki monda ihmettä, niin paadutti Pharaos cuitengin sydämmens enämmin ja enämmin, niin ettei hän Israelin cansaa suingan päästä tahtonut. Exod. 7: v. 13. 20. Cap. 8: v.

6: 21. Cap. 9: v. 3: 10, 22. Cap. 10:
 v. 12: 21. Wihtoin antoi Jumala sen
 kymmenennen ja wiimmeisen waiman ja
 wiikauksen tulla Egyptin ylige; sillä mur-
 ha-Engeli sai mennä ulos puolt yön ai-
 caan ja lyödä kaikki esteokset Egyptis Ex.
 21: v. 4. Mutta Israelitat tulit heidän
 huoneisans säästetöxi. Tuitengin täröyt
 heidän wiimmeiseri atriari syödä ylden
 lambahan huoneisans, ja sait käskyn teke-
 mään sitä samaa rouosittain yhderi miu-
 stori, joca euguttin Pashah eli Pääsiäis-
 lammas. Exod. 12: v. 1: 11.

Mitä me hawaikemme Israelin lasten ulosläh-
 döst Egyptistä?

Eosca nyt tällä tavalla Egyptis, case-
 ti täynnäns euolleita oli, niin sillei Tu-
 ningas Pharao wihtoin Mosexen ja Aa-
 ronin cansan cansa ulos lähteä; ja E-
 gyptiläiset pacotit heitä maasta poisläh-
 temään. Waan Israelin lastia oli euusi
 tuhatta satas miestä, ilman lapsia. Exod.
 12: v. 30, 37. Niin pian kuin he nyt olit
 pois lähtenet, ajoi Pharao heitä caicken
 hänen sotawäkens cansa taca. Tuitengin
 eosca Israelin lapsit tulit punaisen meren
 tygö, ja Moses kätens sauroan cansa o-
 jensi

kansi meren yllä, niin eroksi west igens, ja
 seisoi molemmin puolin, niincuin muuri,
 niin että Israelin lapset kämet euvoin jal-
 rovin sen läpige. Mutta koska Egyptiläiset
 tahdoit aja heitä taca, huckui Pharas
 siihen coko hänen sotajoukoks cansa. Ex.
 14: v. 5 28. Tämä Israelin lasten u-
 lostähtö tapahui ruonna 2513. jälken
 mailman luomisen, ennen Christuren syn-
 dymistä 1292.

Mitä me waarinoimme Israelin lasten maten-
 stamisesta cormesa?

Seurawahista neljä Cappaletta.

1. Eain julistaminen.

2. Jumalan palveluksen ascetus.

3. Euinga ihmeillisesti Jumala Israelin
 lapsia heidän matcaltans euhiettanut on?

4. Utostähyminen heidän culkemisens päälle.

Mitä me dawaihemme Eain u' os andamisesta?

Blijdendendä kymmenendendä päiwänä,
 sifitte cuin Israelin lapset olit lähteneet E-
 gyptistä, ja olit tulleet Sinain Corpeen,
 niin andoi Jumala heille Moseren cautta
 Sinain ruorella, suurella jylmällä ja tu-
 lenleimauksella lakins, joca sisälläns plii
 kymmenen kästysana, ja oli igē Herraldä
 kirjoitettu cahteen kimitaulun. Exod. 19:

v. 1^o 18. ja Cap. 20: v. 1^o 17. Sitten
andoi hän myös heille sen maailmallisen la-
in, niincuin myös kirko eli sen ceremoni-
allisen lain.

Mitä tale waarin otta Jumalan Palveluksen
Asetuksesta?

SErra andoi Bezaleelin ja Ahaliabin,
Tabernaclin caikella pyhällä caunistuxel-
la Pappain waateet, ynnä caiken muun
ransa, cuin Levitallisehen Jumalan palve-
lukseen tarwittin, ylösrakenda: Ja cuin-
caicki walmistettu oli, niin tuli Taberna-
cli ylöspannuri ja wihityxi Ex. 40: v. 7^o 35.
Mitä hawaimme me heidän culkemisestans?

He olit neljäkymmendä afastaica wa-
elluxesa. Exod. 16: v. 35. Jumala itse kää-
wi heidän edellans päivällä pilwen pa-
saas, ja yöllä tulen pagaas. Exod. 13: v.
21. Jota aamu satoi heille leipää taimaast,
jota he cocoisit, ja se cuguttin Manna. Ex-
rod. 16: v. 14^o 31. Cosca heildä west
puutti, niin löi Moses ainostans callioon
saurallans, niin ulosjuori siitä cohta pal-
lo wettä. Exod. 17: v. 6. Waatetten täh-
den ei tarwinnet he myöskän murhettia;
sillä heidän waatteens ei culunet, eikä myös
heidän kengans heidän jalwoijans wan-
hennet. 5. Mos. kir. 29: v. 5. Ja niin muo-
doin

doim maelsit he ymlärius Arabian cor-
wesa.

Mingä caldainen ulostähminen oll Israelin
Easten maellurella?

Nitneuin Israelin cansa yhden kerran
toisen peräst HErraa vastaan nurist ja i-
gens asetit, nitn wannoi wotimmein HErra
wihosans, että ne, jotea ylige 20. ajasta-
lan wanhat olit, riti corwes cuoleman,
Num. 14: v. 28. Nitn cuoli sstte wähi-
tellen coicki ne, jotea Egyptist ulostähtenet
olit Moses ja Aaron ei myöskän tullet si-
sälle siihen lumattuhun maahan, että he
myös HErran mielen rickonet olit. Cui-
tengin näytti HErra Jumala Mosexelle
tämän maan Piigga wuorelda. Siellä cu-
oli hän myös, ja Jumala hautais hänen
iße yhteen lagoon. Deut. 34: v. 1-6. Hän-
nen cuolemans jälken saatti Josua Isra-
elin lapset siihen lumattuhun maahan.

Mitä hawaisem me Israelin Easten sisällekäy-
miseltä siihen lumattuhun maahan?

Israein lapset tulit wihdoim Josuan joh-
datuxen alla Jordanin wirran tygö: ja sil-
loin jacoit se igens; he käwit sen ylige cui-
win jalteom, ja tulit nitn siihen lumattu-
hun maahan. Jos. 3: v. 16. Josua; sisälle
otti tämän päälle yhden maacunnan toisen

peräst: ja sitte laettiin maa arvan kautta
12. Israelin Suurkunnan välillä.
Mitä hawaitan Israelin tilasia duomaritten
vallan alla?

Kosca Josua cuollut oli, niin Israelin
lapset duomareilda hallitiin; nämät olit
niin paljo kuin Nuhinat, jota heitä hei-
dän vihollistans vastaan johdatit. Sillä
kosca Israelin lapset, Josuan cuoleijaa
jälken, olonannoit HErran, ja palvelit
vieraita Jumalita, niin andoi, rangostus-
keri, Jumala heidän pacaanoitten käsiin,
jota olit heidän ympärilläns: waan ko-
sca he hädäsäns huusit HErran tygö,
niin ylösherätti hän yhden Sangarin toi-
sen peräst, jota piti heitä vihollistens or-
judeista pelastaman. Näiden duomaritten
joucosa olit Gideon, Jephtha, Simson ja
Propheta Samuelli, ne cuuluihimmat.
Mitä waarin utetan Israelin Easien tilasia Cu-
ningasten vallan alusa?

Israelin lapset suutuut roikkimein sen
wanhan Samuelin hallitukseen; ja andoi,
että hän olis asettanut Cuningan heidän
yliseks, niin kuin muilla pacaanoilla oli.
Tämä kelpais pahoin HErralle, cuiengin
andoi hän woidella Saulin Cuningaksi. I.
Sam. 8: v. 5. Cap. 10; v. 1. Muita co-
sca

sea Tuningas Saul ei tehnyt Herran kä-
 skyn jälkeen, nisi tuli hän Herralle hä-
 nen tottelemattomuuden tähden hyljätty. **1. Sam. 15: v. 3-26.** Sitte täydhi Sa-
 muelin moivella Davidin Isain pojan Tu-
 ningari Israelin yllise. **1. Sam. 16: v. 13.**
 Mutta hän tuli vasta kymmenen ajasta-
 jan vaimon perästä, jossa Saul, jossa hän-
 tä vaimonnut oli, evollut oli, Tuningari-
 felle istuimelle. **2. Sam. 2: v. 4.** Tämä
 Tuningas teki caiken sen, eum Herralle
 hyvin kelpais; hän oli myös urhollinen
 Sangari, jossa Israelin lasten rakat suu-
 rest uloskerotti: oli myös callis Propheeta
 ja Jumalan mies, jossa myös Meshiaxe-
 sta, Jacobin Jumalasta, waicutettu oli,
 ja siinä sirousa suloinen Israelin Psalmein
 soisaja. **2. Sam. 23: v. 1.**

**V. Mitä tule waarin otta ajasta Salo-
 monin Templin rakennuksesta, haman Babylonia-
 nian Tangenteen asti?**

Seurawaista neljä Cappaletta.

1. Salomonin Templin ylösrakennus.
2. Israelin Waldacunnan jaco.
3. Se cahtalainen hallitus Israelin
 cansan yllise.
4. Israelin waldacunnan häwitys, ja

Kymmenen Suceucuman poistaminen Us-
syan sangeuteen.

Mitä me harrasem me Salomonin Templin
oldirakennuksesta?

Sitte cuin Cuningas Dawid, neljän-
kymmenen ajastajan hallituxen jälken, cu-
ollut oli, tuli hänen jälkens Salomo hal-
lituxeen. 1. Reg. 2: v. 11. Tämä rucoili
Herra, tullesans hallituxeen, että hän o-
llis andanut hänelle ymmärtäväisen ja tait-
tavan sydämmen, ja Jumala andoi sen
hänelle; niin ettei hänen wortans ole ollut
ennen, eikä hänen jälkens tullut ole. 1.
Reg. 3: v. 9^o 12. Sitte rakensi hän Herra-
ran Templin Sionin vuorelle, ja cului sei-
hemän ajastajea tämän callin rakennuxen
cansa. Oli myös sentähden yri n^oista suu-
rimmista mailman ihme töistä. 1. Reg. 6:
v. 1. 38. Cosca se walmixi tuli, niin w h^o
ti hän itse tämä Templin: ja Herran cun-
nia näkyi yfdes pilwen pagaas, ja täntti
huonen. 1. Reg. 8: v. 10. Tämä Templin
rakennus tuli walmixi mailman colmannel-
la tuhonnella ajastajalla: neljä sata ja cah-
dexan kymmendä ajastajea jälken Israelin
lajan ulostähtemisen Egyptistä, ja ennen
Eristuxen syndymistä yricuhat ja w^ossi a-
jastajea.

Mitä hawaitan Cuningan waldacunnan jaoista?
 Cosca Salomo 40. ajastateca oli hallin-
 nut yllige coco Israelin, cuoli hän. 1. Reg.
 11: v. 42. Ja hänen poicas Rehabeam tu-
 li hallitukseen; wan cosca hän cowin ja an-
 garasti cansa hallita tahdoi, nän luopui
 hänestä pois kymmenen Cueucunda, ja
 waligit Jerobeamin heillens Cuningaxi; nän
 että Rehabeamia ei muut seurannet, cöin
 Judan ja Benjamin Cueucunnat. 1. Reg.
 12: v. 16.

Mitä on waarin otta Israelin cansan jactusta
 hallituksesta?

1. Cuningan waldacunda Israel.

2. Cuningan waldacunda Juda.

Mitä hawaitsem me Israelin waldacunnasta?

Tämä waldacunda on seisonut cari sa-
 ta ja rotsti kymmendä ajastateca: Resi-
 densi oli Samaritan Caupungi: mutta se
 ensimmäinen Cuningas oli, nän cuin sa-
 nottin, Jerobeam. Cosca tämä Cuningas
 pelkäis, että hänen alammaisens sydämmei
 piti käändymän jäl lens Cuningas Reha-
 beamin työ, silloin cuin heidän totutuuda
 Sublapäimillä, eli muutoin piti karmän
 ylös Jerusalemiin, heidän Jumalans pal-
 welusta tekemään hänen Templisäns, ja
 uhramaan hänen huonejans; nän ylös a-

jätteli ja asetti hän yhden wäärän Jumalan palveluksen; hän asetti eari cullaisia wassakata, yhden Betheliin ja toisen Danijn: joita cansan, Israelin Jumalan nimen alla, palveleman piti. 1. Reg. 12: 9. 26-29. Ja tästä tuli, että eaietti Israelin Cuningat olit epäjumalan palvelijat. Nyt lähetti tosin Jumala monet Propheetat Israelin lasten tykö, joista Elias ja Elisa olit ne merkisimmät, että he olisit nuhdelleet heitä heidän syndins ja epäjumalan palveluksen tähden, ja pitänet sen toisen Jumalan tunnon woinansa heidän tyköns. Waan Israelin lapset ei tahonnet siinä poislaicata; jonga tähden he woihdoin onnuttomuden ja eufiiluxen päällens wai it.

Mitä waurin otetaan Judan waldacunnasta?

Se seisoi sata ja colmekymmeniä asastaica wialä jälken Israelin waldacunnan Tämän waldacunnan Pääcaupungi ja Cuningasten residentti oli Jerusalem, jossa se totinen Jumala palveluxi tuli: mutta wialä myds Judangin waldacunnadaan si fälletungi igens epäjumalan palvelus: ja tansa langeisti wialä muihin cauhittawaisihin syndein. Cuitengin lähetti Jumala heidän tyköne monda suurta ja merkisijä

Prophetata, nimittäin: Efofan, Hosean,
Joelin, Amoxen, Obadjan, Michan, Ha-
baucin ja Zephanja, jotea asetit igens cans-
san syndeja wastan, uheasit heitä Suma-
lan rangaistuksella, ja ilmoittit Messia en-
tulemisen. Vielä oli myös muutamia Su-
malisia Cuningaita, nimittäin: Aha, Zo-
saphat, Hiska, Josia, ja muutamia vielä.
Cuitengin tuli myös Judan cansa wijmei-
in niin häijxi, että myös he itse cadotue-
ren päällens satit.

Mitä on waartin otta niiden Kymmenen Cucu-
cunnan pöiwieimisesä Afforion Raugenteen?

Eosea nyt niin suuret synnit Iraelin
waldacunnasa wallan fait, joilla he H Er-
ran roihwit, niin hylkäis hän heidän wi-
doim caswoins edestä. Salmanasser, Cu-
ningas Afforias, nousi ja piiritti Sama-
rian Caupungin coronans colme ajastaica,
silloin cuin Hosea Cuningas oli. Wiim-
meln sisälleotti hän caupungin ja coco-
maacunnan, ja pokeswei ne kymmenen Cu-
cunda hänen omaan waldacunnans, jo-
sta he moneen maacundaan ulostajotetuxi
tulit: Ei he itkänans ole heidän omalla
maallens tulliet, ja ei tietä vielä tänäpäi-
wändän, mihingä he joutunet owat 2. Reg.
17: v. 3, 6.

VI. Mitä warin otetan siitä cun tapah-
tunut on Babylonian Sangeudesta Christuren
snadymisen asti?

Seurawaista colme cappaletta.

1. Judan cansan poiswieminen Babylonia-
nian Sangeuteen.

2. Heidän pelasturens tästä Sangeudesta.

3. Heidän tilans sen sangeuden jälkeen.

Mitä haraitamme Judan cansan poiswiemise-
stä Babylonian Sangeuteen?

Judan cansa ja Heidän Cuningas teit
enämmin ja enämmin syndiä Herran wa-
stan, ja ehkä Jumala heitä niin monen
suurten ja collihten Prophetain, erinomai-
tain Prophetan Jeremian kautta, suurella
Kiinawaudella, catumukseen cugua andoi; niin
waelsit he cuitengin yhtä hywin heidän syn-
dihes elämäkerrassans, ja ei tahtonet ihen
Kääntä. Sentähden hyljäis myös Juma-
la heidän castovins edestä. Sillä Cuningas
Nebucandezar tuli coco hänen sota-
jouctons cansa Jerusalemin eteen, piiritti
Caupungin, ja winumein sen wakivollalla
sisälle otti; Cuningas Zedekias tuli Kiin-
ni oteturi, cableilla sidoturi ja Babeliin
poiswiedyxi. Tämän jälkeen tuli Nebusara-
dan, Cuningan huwinhaldia Babelis,
Jerusalemin, ja polti ylös Templin ja cai-

si huoneet siellä; Muurit kaupungin ympärillä tulit kukistetuksi, ja ensin ja paras
 causa pois Babelin Tangeuteen wledyxi.
 2. Reg. 25: v. 1 - 11. Jer. 52: v. 1 - 25.
 Tämä tapahtui likimäärin vuonna maailman luomisen jälkeen 3423. ennen Christuksen syndymistä 582. ajastaica
 Mitä hawaitaan Judan causan pelastuksesta Babilonian Tangeudesta?

Tämä Tangeudes oli Judan causa 70. ajastaica, niincuin Herre heille jo ennen ennusta andanut oli. Jer. 25: v. 11. Cap. 29: v. 10. Sillä ajalla lähetti Jumala cansan tygö yhden ja toisen Prophetan, joca piti heitä ylösojendamian, catumukseen kehottaman, ja lupaurella heidän pelastuksesta Tangeudesta lohduttaman. Joiden seas, Prophetat, Ezechiel ja Daniel sängen merkillisist asioista ennustanet ovat. Mutta erinomattain on Daniel ajan alwan tarcaist sanonut, Cosca Christuksen tuleman piti, nimittain että piti oleman 70. wjeko, se on seiseman kerta seiseman kymmendä ajastaica, lotca tekewät neljä sata ja yhderänkymmendä ajastaica. Dan. 9: v. 24. seqq.

Mitä on maarin oitta Judan cansan tilasta Babilonian Tangeuden jälkeen?

Eos a ne 70. ajastaica cusunet olit, euiti
 Judan Fangendes wlettämän ptti; niin
 andoi Cyrus Persian Cuningas, sitte
 euin Persialaiset olit wittanet Caldeerit,
 Judalaisille luvan mennä omalle maal-
 lens. 2.Chron. 36: v. 22. Esra. 1: Ja
 niin muodoin tulit he Zerubabelin johdatti-
 xen alla eoina jälleens Jerusalemin, ja ru-
 peisit wastuudesta taas Templiä rakenda-
 maan. Sittenkin tuli tämä rakennus, hei-
 dän ymbärins asuwaikida cansoida, jota
 olit Judalaisten wiholliset, estetyxi, ja seisot-
 niin kestities aina siihen asti euin Cuningas
 Darius andoi käskyn, että Jerusalemin
 Templi pui täydellisest ylös rakettaman.
 Esra 1: v. 4. Cap. 5: v. 1, 12. Siihen ai-
 ean olit Prophetat, Haggai ja Zacharias,
 jota ylösket oitit cansaa, että he Templin
 rakennuksen päälle ritänet olisit. Esra 5: v.
 1. Sillä muoto tuli wihmein Templi jäl-
 lens ylösraketurxi ja wihityxi. Esdr. 6: v.
 15, 16.

Mutamia muosta jälkeen sai myös Ne-
 hemias luvan Cuningas Artaxerxelda, men-
 nä jälleens omalla maallens: hän tuli Je-
 rusalemijn. rakensi ylös jälleens muurit cau-
 pungin ymbäri: Ja asetti jälleens mail-
 mallisen oikeuden ja Jumalanpalweturen,

euin nähtävä on Nehemian kirjasta. Tä-
hän aican on myös Malachias Prophe-
terannut, joca on se wiimmeinen Prophe-
ta wanhasa Testamentis. Cosca nyt Ju-
dan cansa näin olit jällens omalle maal-
lens tullet, niin olit het yhden ajan Per-
sian Cuningasten, ja toisen Cyrian Cu-
ningasten alammaiset. Heidän täydyi usi-
ast ulosseisaa suuren wainon, josta se wiim-
meinen calkein julmin oli Antiochuxen sen
Salon alla. Hän ryösti ja saastutti Tem-
plin; ja caickingisella pijnamisella waadeti
Judalaista poistuopumaan si tä elämästä
Jumalasta, ja wastanottamaan paanai-
lisen ehteyen niin: euin se on nähtävä
Maccaberein kirjoissa. Tämä asia kehotti
Papin Mattathiaxen, ja suuren palouden
cansasta tekemään kessenänän yhden li-
ton heidän useons Jumalan palveluksen
ja wapaudens woimasa pitämiseksi. Sen-
källe sait he Mattathian poicain, Judan
Maccabeuxen, ja Jonathain urhollisen
johdatusen alla, monda suurta voittoa hei-
dän wiholisihns wastan: a cosca he niin
jällens olit saanet heidän wapaudens, ja
Jumalan palveluksen wakrestit, niin tu-
lit he yhden ajan Wapeilda hallituxi, joca
wiimmein Cuningan ninen. Heillens olit.

Wihdoltin toska Pompejus se suuri, nyt
Ruomin Sota Herra, otti sisälle Jerusa-
lemin, niin tulit he Ruomalaiisten wallan
alla: Ja tämä Pompejus pani Herodexen
sen suuren Cuningari Judan maacunnan
ylise. Tämän Herodexen wallan aieana
syndyi Kristus mailman wapahtaja, liki
määrin neljä tuhatta ajastaikea mailman
luomisen jälkeen.

Mitä harvaimmista sivistä historiasta Undesa
Testamentin eli jätien Ehrsturen syndymisen?

1. Cuinga on ollut JE:uren Ehrsturen
cansa.

2. Cuinga Apoftolitten cansa ollut on
Cuinga Historia JE:uresta Ehrsturesta jaetan?

1. Cuinga hänen cansans on ollut ennen
hänen wircaans tulemistä.

2. Cuinga hänen cansans käynyt: on
hänen wircaans toimitusesta.

3. Mitä hänelle tapahtanut on hänen
wircaans ulostäymises ja lopulla.

Mitä on nyt siitä waarinotta, cuinga on ollut
JE:uren cansa ennen hänen wircaans astumista?
Seurawaista colme cappaletta, nimittäin:

1. Hänen syndymisensä.

2. Hänen ymbärins leikauksensa.

3. Hänen ylös castoattamisensa.

Mitä waarinotetaan JE:uren syndymisestä?

Cosca aica tähtettin, jonga Jumala
 Lunastajan tulemisexi mailmaan säätynyt
 oli, lähetti hän poicans Gal. 4: v. 4. H^Ero
 ra Jumala andoi Engelins Gabrielin
 kautta Neigy Marialle ilmoitta, että hä-
 nen piti synnyttämän kohdusans yhden
 Pojan, jonga nimi piti euguttaman J^Esus
 Luc. 1: v. 31. cosca nyt Neigy Maria
 hänen Kihlatun ylkämiehens Josephin cans
 sa Berthehemis oli, niin synnytti hän ensim-
 mäisen Poicans, joca oli Christus, H^Ero
 ra Dawidin Caupungis. Luc. 2: v. 11.
 Mitä on waarinotta J^Esuren ymbärins leikka-
 uresta?

Cosca kahderan päivä jäskän Christus-
 ren syndymisen eulunut oli, tuli tämä Ma-
 rian Poica, nijneuin muuckin Judan pois-
 calapset ymbärinleicatuxi, ja J^Esuxeri eu-
 gutuxi. Luc. 2: v. 21. Mutta J^Esus on
 nijn paljo cuin wapahdaja eli autuaxi te-
 fiä, sillä hänen piti wapahdaman cans-
 sans heidän synneistäns.

Mitä hawaitemme J^Esuren ylläscastwattamisesta?

Sijtä tosin ei löitä nijn suurta tietoa;
 cosca hän kahdentoisikymmenen ajasta-
 jan wanha oli, meni hän ynnä hänen
 wanhembains cansa yllös Jerusalemiin
 Väästäis-Juhlalle, ja jdl sinne muutami-
 xi

ri päiviksi; ja he löivät hänen istuvan o-
pettainten kessellä, cuuldeken ja kossellen
heillä, ja caieki cuin cuulit hänen, ihmet-
telit hänen ymmärryksen ja vastauksen
olige. Luc. 2: v. 41 - 47. Sielvä meni hän
heidän cansans Nazarethijn, ja oli heille
alammainen, ja casvoi raijsaudes, ijas
ja armos Jumalan ja ihmisten edes Luc.
2: v. 21.

Mitä on Jesuren can'a tapahtunut hänen wir-
caans astumi esa?

Tähän hänen wircaans tuli hän niin
cuin wihityxi hänen taiwalliselta Isäl-
däns, ise Jumalalta. Sillä cosca hän
colmentymmenen ajastajan wanha oli,
tuli hän Jordanijn Johannes Casta-
jan tykö, ja andoi igens castetta hanel-
dä. Cosca hän nyt wedefstä jälless y-
lös astui; aukeni hänelle taiwas, ja Ju-
malan Hengi tuli alas nijneuin Ryh-
tyinen, ja tuli hänen päällens; ja yxi
ääni taiwahasta sanoi. Sinä olet mi-
nun racas Poican, johonga minä mie-
listyn. Matth. 3: v. 17. Luc. 3: v. 22.

Mitä hawaimemme Jesuren wiran toimitturisa?

Seurataisiet Cappalet.

1. Hänen oppins.

2. Häe

2. Hänen ihmetyöns.

3. Hänen Pyhä elämäkertans.

Mitä hawaitan hänen opistons?

Hän oli pyhä, ja caikis astois säätty Jumalan cunnian ja ihmisten auuden toimittajaxi. Hän sarnais Ewangeliumia Jumalan waldacunnasta, ja senoi: aica on tähtetty, ja Taiwan waldacunda on lähestenyt, tehtät catumus, ja uscoat Ewangeliumita. Hän opetti misä ihmisten auuus seiso. Matth. 3: v. 12. Hän selitti lain, ja pelasti sen Phariseusten ja Kirjanoppenuksen wääristä ja wetollisista ulostoi miutuksista. Matth. 5: v. 20=44. Hän opetti, cuinga meidän pitä rucoileman. Matth. 5: v. 13. Hän opetti, cuinga meidän pitä oikein Jumalata palweleman. Matth. 6: v. 24=33. Hän opetti, että meidän cunniallisesti, siis eläisest, ja Jumalalle otollisest elämän pitä; ja käsitti caiken sen cuin Jumala meille laisans käskenyt oli, Jumalan ja lähimmäisen ractaureen yhteisest. Matth. 22: v. 37=49.

Mitä hawaitan Christuksen Ihmetöistä?

Herre Christus on tenyt monda suurta ihmetyötä, joita ei yrökän tehdä taitaant, jollei Jumala olis ollut hänen cansans

Jans: ja sillä osotti hän, että hän totisesti oli Jumalan Poika, ja että Jumala oli lähettänyt hänen, ja että hänen oppins oli toinen. Joh. 3: v. 2. Cap. 5: v. 36. Cap. 10: v. 25, 38. Uost. teg. 10: v. 38. Sofiat teki hän näkemään, ondumat karmaan, Epitaliset teki hän puhtaksi, cuuroit cuuleman, ja cuollet elämään. Matth. 11: v. 5.

Mitä on waaruvotta Jesuren pyhästä elämästä?

Hänen Pyhällä elämälläns, on hän meille täydellisen esicuwan caickijn aruusin andanut; mutta erinomattain merkelliseen rakkauteen, nöyryyteen, hiljaisuuteen, erinomaiseen Kijwauteen Jumalan cunnian ja ihmisten autuden tähden, werrattoman cuuliaijuteen Jumalata hänen taivallista Isäns cöhtän ja täydelliseen mailman poisfieldämiseen. Eph. 5: v. 2. Matth. 11: v. 29. 1. Petr. 2: v. 21. Phil. 2: v. 5, 8. Joh. 2: v. 17. Mitä waaruvotetan Jesuren wiran uosiaymieitä?

Seurawaiilla neljä Cappaletta.

1. Hänen Kärsimisens ja pynnans.
2. Hänen cuulemans.

3. Hänen Mõõnõusemisen cuolluista.

4. Hänen Majestätillinen Tainwascen astumisen.

Mitä pitää waarimotettaman Jesuxen karkinnista eli vinnasta?

Että Jesus Christus Phariseuxia ja Kirjanoppeneita, wanlimbia ja ylimmäisimbä cansasta, heidän ulocullaisfudens ja muitten suurten syndeen tähden suurella Kijwaudella nuhdellut oli; niin ekei he jo cauman aika tila händä päiwildä poisottaxens ja suurmataxens. Cosca nyt wihdoin Christus wimmeisen kerran Päästois Juhlalle ylös Jerusalemin tullut oli, niin pidit he neuwoa, cuinga he Jesuxen carwaludella kinnisaisit ja cuollettaisit. Mutca nri Christuxen Opetuslapsista Judas Ischarioth nimeldä tuli tarjoten isians, että hän tahdoi pettä Herrans ja messiarins, ionga työn tähden he hänelle colmekymmendä hopia penningitä anoit. Matth. 26: v. 3 -- 15. Cosca siis Jesus Druarhas, (joca yhden meancartanon, Begejamine nimildä, wueresä mecais) röllä oli, ja rucoeli, Nän tuli hän yhdeldä jureldä joucolda

Da warustettuja mihiä, toivenga jeh-
 dattaja oli Pettäjä Judas, pökrityxi,
 Kunnioitetuxi, ja sitte Ylimmäisen Pa-
 pin Caiphaxen tygö cusa Kirjanorpea-
 neet ja vanhimmat coeounnet olit) wies-
 dyxi, päällecanneuxi ja cuolemaan Dou-
 mituxi, Huomenekdaim sen päälle, weil
 he hänen Maanherran Pontius Pila-
 turen tygö; ja soimaisit händä Ca-
 pinan nostajaxi, joca oli rickonut heis-
 dän lakians wastan, ja cuoleman an-
 sainut. Ehtä tosin nyt Pilatus JEs-
 suren wiattomuden hywin tiesi ja tun-
 nusti, ja hänen mielelläns olis päästä-
 nyt; andoi hän cuitengin izens cansan
 yhteiselda hudolda yligewoitetuxi tulla,
 nñn että hän andoi hänen ynnä eah-
 den Murhamiehen cansa ristinnaulitta.
 Sillä ajalla räydyi hänen Judalaisil-
 da ja pacanoilda paljo pilkaa ywäis-
 stystä ja pöna kärkeä. Mutta ylige-
 caicken tämän on hän Sielufans tun-
 denet sen suurimman tusean waiwan ja
 murhen.

Mitä on waarinotta JEsuren Cuolemassa?

Ewin JEsus rippui ristin päällä, pu-
 hui hän seikemän .. sanaa, ja
 wihm

rokkimain corkiassa änellä huusi: Jsa
 sinun käsis anaa minä minun hengeni
 ja cojca hän olisen sanonut ylönandoi
 hän hengens Luc. 23: v. 46. Silloin
 Templin esimate repeis cahtia, ylhäldä
 haamaan alas: maa järäs: calliot hal-
 keisit: Ja haudat aukenit: ja monda
 Pyhäin tumist, jotea maannet olit, y-
 lösnorsit: Ja lörit ulos haudoista,
 tulit Pyhäin Caupungin ja ilmestytit
 monelle. Matth. 27: v. 5. Cojca Chri-
 stus cuollut oli, anoi Joseph Arima-
 thlast, joca myös oli Jesuren Ope-
 tustapji, Pilatuxelta Jesuren ruumista,
 ja toimitti hänen ynnä Nicodemuksen
 cansa hautaan. Hauta tuli suurella ki-
 roella warjelluxi, wartiat hmbäville pan-
 nuri, ja Kivi vielä päälliferi sinuilla
 lukruxi.

Mitä waarintamine Jesuren plösnou,
 semiestä?

Christus oli cuollut Pietänpöerjan-
 tain Ehtona, ja päiwän seurawaisen
 haudasans lewännyt. Mutta colmande-
 na päiwänä amulla warhain auringon
 colttais nousi Jesus elämäntä ylös jal-
 lens. Sillä nynein Hänellä oli woi-

ma panna Hengens, nñn oli hänellä
myös voima sen jällens ottaa. J. H. 10:
v. 18. Tämä tuli kohta yhdeksi En-
gelidä muutamille Waimoille ilmoitetxi,
jotea olit tulleet Haudalle, ja rahdoit
woidella JEsuren. Marc. 16: v. 1-6.
Sen päälle on JEsus sitte vielä us-
ast, nimittäin kymmenen erinomaista kers-
ta, igens Opetuslapsillens ilmoittanut,
ja igens elämäxi osottanut.

Mitä on waarnotta JEsuren Taimaseen W-
sumifesta?

Silloin cuur JEsus ylösnostut oli,
andoi Hän igens vielä neljäkymmendä
päiwä nähtä hänen Apostoleidans ja
opetuslapsidans, ja puhui heidän can-
sans Jumalan waldacunnasta. Mutta
wähmeisellä woi Hän heidän Bethani-
aan, siellä nosti Hän ylös kätens ja
sumais heitä, ja nñn erkani Hän hei-
stä: Hän tuli heidän nähdesäns y-
lösotetxi, ja yxi pilwi otti hänen pois hei-
dän näöstäns, ja hän meni ylös Taimaseen.
Ap. teg. 1: v. 9. Ja on istu-
nut Majestetin wikkalle kädelle korkeu-
teen, ja istuu nyt wikkalla kädellä, Ju-
malan istumelle. Ebr. 12: v. 1.

Mi-

Mitä waarinotetan Apostolitten tekoista?

Sitten cuin Kristus oli taimaseen astunut, astuit apostolit cohta heidän wirrans; se on: he rupeisit sarnaman Esaresta, joca tosin oli cuollut ristim hirsipuun päällä, mutta jälleens ylösnosnut cuolluista.

Täsa merkizemme seurassaiset cappalet, nimittain.

1. Mingäcaldaiset miehet Apostolit ollet ovat?

2. Cuinga he ovat tullet sorweljari tämän wiran toimitukseen?

3. Cusa he heidän wirrans erinomaisest toimittanet ovat?

4. Mitä täsä heidän wirrans erinomattain he heidän Sanancuulioillens edespannet ovat?

Mingäcaldaiset miehet Apostolit ollet ovat?

He olit oppimattomat, cuitengin hywällä ymmärryksellä lahioitetut miehet. Muutawat heistä olit Galamiehet, nimen cuin Petari, Jacobus ja Johannes: Mattheus oli Tullimies. Heidän nimens ovat seurassaiset: Se ensimmäinen on Simon joca myös Pietari cuuttiin, ja Andreas hänen weljens; Jacobus
Zebes

Zebedeusen Poica, ja Johannes hänen
 veliens; Philippus ja Bartholomeus;
 Thomas ja Mattheus; Jacobus Al-
 phein Poica, Lebbeus Malda nimellä
 Taddeus, Simon Cananeus, ja Jus-
 das Ischarioth, joica JEsuxen petki.
 Matth. 10: v. 2. Sitte cuin Chris-
 stus oli Taimaseen astunut, niin tuli
 Pentäin Judan siaan Matthias arwan
 heittämisellä ulosvalituxi Apost. teg. 1:
 v. 26. Sitte on myös Kristus, Sau-
 lin, joica myös Paulus euguttin, ja o-
 li ollut julma wainoia, erinomaisella
 Kändämisellä hänen Apostolirens tehnyt
 Apost. teg. 9: v. 4, 15. I. Tim. 1: v.
 13. I. Cor. 9: v. 1.

Nämäc eallihit miehet ovat ne Chris-
 stilliset seuracunnat maailmasa isluttaneet;
 ja nancuin heidän wircans siinä seisoi,
 että he JEsuxesta, nimitään hänen Per-
 sonallans, Opetuksestans, toistans, clä-
 mästans, euolemattans ja ylösnuhemise-
 stans todistanet ohiit. Apost. teg. 1: v. 8.
 Näin ovat he myös ceco maailmas, heidän
 wircans uloswoudattamihella, ja heidän
 Hengens ylösutramisella siinä todistanet.
 Nancuin he myös caicat, Kirconhistori-

an todisturen jälkeen, paiksi Apostolia Jo-
hannesta, ovat wäkivalloitten ja cauhis-
an euoliman kautta pois päiwildä ote-
turi tullet Nyr on myös muitten seas-
merkkillinen, että, jälkeen Christuren syn-
dymisen vuonna 68. Keisar Neronin
alla on Petari maahanriippumossella pä-
ällä ristimaulituri, ja Pawalilda cau-
la poikki leicaturi tullut.

Millä tavalla ovat he tullet tähän wircaan
seweljari tehdyri?

Se tapahdui seutawaisella tavalla Co-
sea Apostolit ensimmäisnä Helundai Juh-
lana Christuren ylösnousemisen jälkeen
eossa olit, tapahdui äkisti huikaus tai-
wasi, nukkumin suuri tulinis pää olis tulle-
lut, ja täytti eoco huonen, cusa he ilu-
it: heille näyt wälleskellyt kielet, niin kuin
tuliset, ja he tulit caicci täytetyri Py-
häällä Hengellä, ja wapeisit puhuman mu-
illa kielillä. Apost. 10c. 2: v. 1. Ja niin
muodoin sait he Wrhän Hengen ihme-
lahjat, puhua caickeinä kielillä, teh-
dä ihmeitä, prophetarata, selittää suuret
uison Salaudet, puhua sitä Jumalala-
ksesta ja taitowallisesta wonsaudesta erinom-
maisella waimalla ja kymaudella; ja
muut

muut senkaltaiset lahsat, jotka heille tar-
pelliset olit nähin moninaisijn wirantoi-
mituksin, erin heidän edesseisoman piti.
1. Cor. 2: v. 4-28.

Ensa ovat Apostolit erinomattain heidän
wreans toimittaneet?

Tässä puhutan pitkästä Apostolitten
Tegois; Ensil sarnaist he Judan maa-
eunn. ka, ja ei tosin kullengän muille eun-
Judalaisille, nuncuin me näenme, että
erinomattain Petari on pitännyt monda
eunista sarnaa Christuxen karsimisesta,
euolemasta ja ylösnousemisesta, ja siinä
frousa monda myös ihmetyöitä tehnyt.
Apost. tec. 2: v. 3, 4, 5. Cosca sitte Je-
rusalemis waino nousi Christuxen Ope-
tuslasten ylise, nän tulit he hajotetut
Judean ja Samarian maaeundin. Tä-
sä alasa tuli Apostoli Philippus samar-
Samarian Caupungin, sarnats siellä
Christuxesta ja wahtoisti hänen sarnans,
ihmetöillä. Silloin wahton otit he Ju-
malan sanan, ja uskoit. Ap. tec. 8:
v. 1. Waan Apostolille Petarille tuli
senpäälle yhdes näösa osotetut, että myös
Paeanoille Jumalan sana sarnattaman
piti; nuncuin hän myös Corneliuxen,
yhdem

rhdän pačanallisen Pämiehen huones
 sihen alun teki. Apost. tec. 10: v. 35.
 Sitte kaot Apostolit izens caiekin ma-
 kman äärtin, ja sarnahit caikis paicois
 Erwangeliumia. Matth. 28: v. 19, 20.
 Col. 1: v. 6. Nün että Erwangeliumi
 on sarnatuxi tullut caikille kuodulle, jot-
 ca taiman alla ovat. Col. 1: v. 23.
 Judalaisille piti ensist Jumalan sana il-
 moitetuxi tuleman; mutta costä he hyl-
 jäsit sen, ja luit izens mahdottomark
 itancaietiseen elämään, nün käänsit he i-
 zens pačanain 1990 Ap. tec. 13: v. 46.
 Nüneuin myös Judan cansa, likimää-
 rin neljäkymmeniä ajastaiica jälken Chri-
 sturen euoleman, maasta uloshöstyxi
 ja ulosajateuxi tuli. Kuomalaiset sisäl-
 le otit Jerusalemin, häwitit Caupungin
 ja sen ihanan Templin eöconans, nün-
 cuin Jesus heille jo ennen ennustanut
 oli: Mutta Judalaiset tulit häiotetuxi
 ymbärins coko mailman, ja ei ole sijä
 tä ajasta wlelä itänans heillä mahwa
 asundoa misän ollut, eikä ole iziäns enä
 ylösautta tainnet.

Mutta mitä ovat Apostolit heidän Wirans
 nanan euulwillez erinomaifest edespannet?

Jos me tahdom kaikki yhdyksessä yh-
dellä sanalla yhteen sanoa, niin seisoit
heidän sanans kahdesa cappalesta, ni-
mittäin.

1. Waadelt He jotakin heidän Sa-
nancuulioildans.

2. Lupaait he heille jotakin.

Mitä waadelt Apotolit sanancuulioildans?

He waadelt kahdelaisia, nimittäin.

1. Että heidän piit uscoman Jumalan
ja JEsuxen päälle.

2. Että heidän piit tekemän toissen pa-
ramuksen.

Mitä opetit he uscosta Jumalan ja JEsuxen
päälle?

Pacanaain piit ylönnandaman heidän
waarän ja petollisen Jumalan Palweluxens,
ja ainostans sitä yhtä ja totista Ju-
malata rucoileman; Judalaisien piit tun-
nustaman JEsuxen heidän Meslaxerens,
joca heille Prophetailda luvattu oli. Ju-
dalaifet niin hywin kuin pacanaiften pi-
ti uscoman, että JEsus oli tullut ma-
ilman, färjümään maailman syndein edes-
tä, pelastaman ihmisiä cuolemaista ja
cadotuxesta, ja heille jäl lens toimitta-
maan oikeuden caicthiin hengellisiin ja

taiwällisihin tawaroihin, ja ike hatarcaie-
fisehen elämään. Tämän opin piti hei-
dän vastaanottaman, niincuin Jumalala-
lisen totuden, ja pyshyväisesti synä rip-
puman ja päälle pitämän.

Mitä waadeti he heidä totisehen paran-
nukseen?

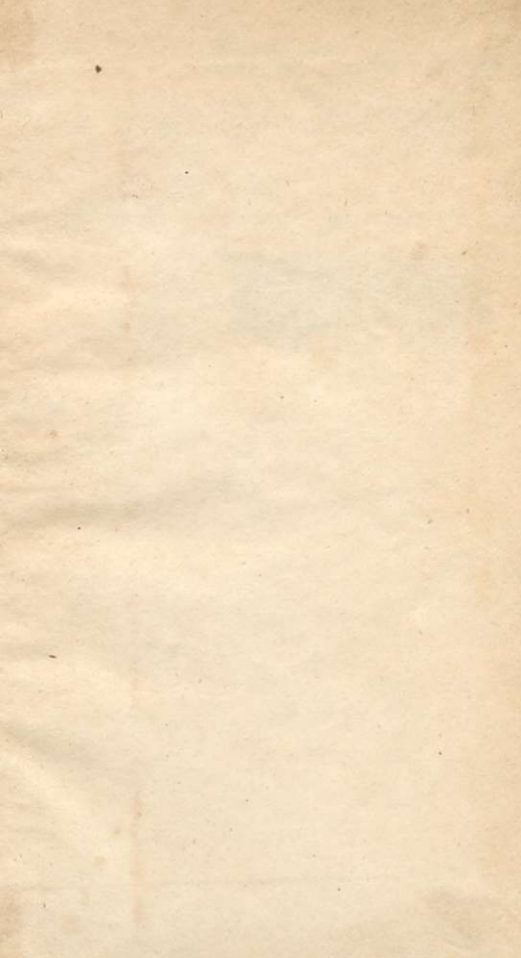
Että heidän piti luopuman synnistä,
Jumalattomuudesta, riettaudesta, ylöllisy-
destä, tuimudesta, ahneudesta, wäärty-
destä, ylpeudesta, panettelemisesta, mail-
man ja omasta rakkaudestans, ja pa-
randaman coco heidän elämäkertans.
Heidän piti hylämän caicken Jumalaa-
toman menon, ja mailmalliset himot, ja
tästä mailmas siwlast ja hurseast ja Ju-
malisest elämän Tit. 2: v. 12. Ja ne
cuin vastaanotie Christillisen uscon, ne
poisluowuit myös näistä synneistä, ja
lupaisit, että he tahdoit pyhää ja Ju-
malista elämäkettä noudatta ja wiettä,
Jumalan kymmenen käskyn jälkeen.

Mitä lupaisit Apostolit heidän sanan Cuullo-
villens?

He lupaisit heille jotakin suurta ja
caallista, jos he ainoastans tahdoit cau-
muren tehdä ja uscolliset olla; Niincuin
he

he myös sitä vastaan todistit, että ne,
cum ei tahtoneet tulla Chriisteyxi ja Chri-
stalliseft elä, piti ijankaikiseft antuudesta
ulossuljetu xi tuleman, ja oleman cuole-
man ja ijankaikisen cadotuxen alaiset:
Mutta cauwaisille ja uscollisille tuval-
sit he ensist, ettei heidän syndiäns heille
endämbi pitännyt soimattaman, ja että he-
illä piti oleman sorindis. 2. Cor. 5: v.
18, 20. Eit toiseri, että Jumalan pi-
ti heitä armaan ylösottaman, ja tekemän
heitä ajalliseft ja ijankaikiseft
auwaxi.





315. X. 67.5

~~Raamattuhist.~~

Ro. Haataenskiij.
Pritius

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA



120 102 0506

VAR. A.

M. X

